

УДК 398.21

Карпенко С.Д.

Білоцерківський національний аграрний університет

УКРАЇНСЬКА НАРОДНА КАЗКА У СТУДІЯХ ІВАНА ФРАНКА

Анотація. В статті розкрито роль та значення фольклористичних праць Івана Франка в українському казкознавстві. Враховуючи масив наукових публікацій вченого, звернуто увагу саме на його студії української народної казки. Простежено участь І. Франка у становленні культурно-історичної, історико-порівняльної та філологічної фольклористичних шкіл, формуванні методичних принципів вивчення та записування народних казок. Також здійснено огляд наукових статей, що торкаються проблем теорії казки та збірників казок, упорядкованих І. Франком. Приділено увагу його компаративістським дослідженням міжнародних казкових мотивів, мандрівним сюжетам малої народної епіки. Визначено методологічні принципи українського казкознавства, що сформувалися під впливом ідей вченого та встановлено перспективи подальших досліджень української народної казки.

Ключові слова: казка, казкознавство, фольклористика, методологія, фольклористична школа.

Karpenko Svitlana

Bila Tserkva National Agrarian University

UKRAINIAN FOLK TALE IVAN FRANKO'S STUDIOS

Summary. The figure of Ivan Franko, a theorist of Ukrainian folklore and psychoanalyst of the spiritual heritage of our people, is definitely noticeable in the process of studying Ukrainian tales. The historian-ethno-linguistic work of the scientist is a serious ground for considering many modern problems of being, genesis and methodology of folk tales. In this article there have been revealed the role and importance of folklore works of Ivan Franko in Ukrainian folklore. The attention has been paid to the participation of the scientist in the development of cultural and historical, comparative historical and philological folkloristic schools, in the formation of methodological principles of studying and recording fairy tales. The review of scientific articles that deal with the problems of the theory of a fairy tale and fairy tale collections arranged by Ivan Franko has been made. Attention is paid to his comparative study of international fairy-tale motifs, wandering plots of small folk epic. It confirms the existence of common European stories among Ukrainians, which are marked by ethnic local color peculiarities, the original composition, the expansion or narrowing of the number of characters, etc. In particular, this is the motif of the blooming of a dry stick, the story of the vile princess who was taken over by the bridegroom, about Truth and Falsehood, about the acts of Solomon, Christ and the Saints, a journey to the Sun, a groom-dream, a fool's fox, etc. His collection of animal tales "When the beasts were talking" became an example of an academic publication. In it, in addition to folk tales in the author's wording, there was a thorough preface. In it, the author presented methodological principles, which guided the conclusion of the publication: authenticity, popularity, the presence of stories from other peoples. Also at the end of the publication there is a thematic set of plots which allowed covering for the study of a wide range of samples. There have been determined methodological principles of Ukrainian folklore and perspectives for further research. The approach proposed by Ivan Franko to the problem of the existence and distribution of fairy tales and motifs is also used by modern folklorists. The scientist's views on folk and literary tales remain open to the research. Despite the numerous articles and monographs on this issue, the analysis of I. Franko's works, new reading gives prospects for the further development of Ukrainian language science, namely, methodology. Even the episodic appeal of the researcher to the studios over folk tales, in the end, constitutes a large array of reviews of fairy tales (in particular, these are fairy tales about animals and social and domestic). The opinions expressed by scientists are supported not only by the historical fact of the international level, but also by the theoretical filling of the lacunae in folklore. This is an invaluable legacy and needs constant publicity through academic publications.

Keywords: fairy tale, folklorist, folklore, methodology, folklore school.

Постановка проблеми. Постать Івана Франка – теоретика української фольклористики та психоаналітика духовного спадку нашого народу, безумовно помітна у процесі вивчення українського казкознавства. Історико-етнолінгвістичні праці вченого є серйозним підґрунтям у розгляді багатьох сучасних проблем побутування, генези та методології студіювання народної казки. Вчений жив і працював у часи бурхливого записування фольклорних наративів казки та її наукового жанрового становлення. Формування методології провідних шкіл під впливом як зарубіжних, так і вітчизняних праць вищліфували погляди І. Франка на народну казку, її ідейно-тематичну канву та етнокультурну неупередженість до умов побутування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Про діяльність І. Франка маємо велику кіль-

кість праць, що вказує на енциклопедичність як самої постаті вченого, так і на його всеохопний інтерес до українського народу, його культурного та історичного спадку. Серед цитатної оцінки фольклористичної діяльності дослідника сучасниками, наведемо рядки з праць: «Наукову діяльність І. Франка в галузі фольклористики складно убити в межі якоїсь школи – хай навіть такої широкої, як культурно-історична» (М. Дмитренко) [6, с. 244]; «Іван Франко залучав різні методи і підходи до вивчення усної народної творчості й писемної літератури, але такі, що забезпечували науковий об'єктивний, всебічний аналіз, враховували національну специфіку мистецьких явищ та зовнішні впливи, дозволяли простежити генезу твору, його трансформацію, жанрову своєрідність, естетику, мовне багатство, закоріненість у соціально-економічне життя на-

роду» (О. Івановська) [7, с. 156]; (про М. Грушевського та І. Франка) визнавали себе adeptами культурно-історичної школи, проте «концепцію культурно-історичної школи як своєї наукової праці вони помножили на здобутки компаративізму, міфологічної та антропологічної, а подекуди психологічної школи і на власні методологічні пошуки» (І. Денисюк) [5, с. 183]; «Франкові фольклористичні дослідження можна поділити на такі, що належать: 1) до культурно-історичної школи; 2) до історико-порівняльної школи (компаративістичної); 3) до філологічної. Вчений накреслив «величний образ-синтез методології» культурно-історичної школи, її орієнтацію на «ловлення загальної фізіономії духовного життя епохи» (Я. Гарасим) [3, с. 94]. За цим невеликим науково-оцінним колажем напрямів діяльності І. Франка стоїть безперервна праця у царині фольклористики. Набутки вченого лишаються актуальними й для сучасного казкознавства як джерело методичне та історичне.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Серед множини порушених дослідниками питань вивчення фольклористичного спадку І. Франка, все ж недостатньо розкрито його значення для українського казкознавства. Питання побутування та поширення казкових сюжетів, що неодмінно ставали об'єктом для вивчення як окремих сюжетів та мотивів, так і видів казок (зокрема, про тварин та соціально-побутових), є і нині актуальним у формуванні методології для дослідження як традиційної, так і нової казки. Методичні набуток фольклористики узагальнено у працях сучасних теоретиків фольклору (М. Дмитренко, О. Івановської, Я. Гарасима, І. Денисюка та інших), проте, не вистачає окремого теоретичного дослідження про українське казкознавство, існування якого засвідчують ще праці ХІХ ст.

Мета. Стаття покликана з'ясувати ролі фольклористичних праць І. Франка у формуванні методології українського казкознавства.

Виклад основного матеріалу. Перші публікації І. Франком записів народних казок можна датувати 1877 р. під загальною назвою «Казка. Із уст народу» у часописі «Друг» (1876, №№ 8, 23). По тому з'являються статті щодо побутування в українців поширених європейських сюжетів, що відмічені етнічним місцевим колоритом, своєрідною побудовою композиції, розширенням чи звуженням кількості персонажів тощо. Наприклад, 1883 р. на німецькомовну працю Ф. Крауса про запозичення слов'янським фольклором сюжетів із індогерманських саг та казок [24], І. Франко відгукнувся статтею та записом казки «Старинна романсько-германська новела в устах руського народу» [22], казка про вередливу царівну, що перебирала женихами (записана в селі Нагуевичах з уст Марії Гаврилик – за паспортизацією у збірнику Л. Дунаєвської, 1990).

Періодичні видання, організатором та редактором яких був І. Франко, всіляко сприяли як поширенню відомостей про побутування різних казкових сюжетів, так і ставали науковими осередками українського казкознавства. Для прикладу, Львівський часопис «Народ. Орган русько-української радикальної партії» (1890-1892), під редакцією М. Павлика та І. Франка, 1890 р. із

записів Ф. Колесси подав народну казку «Старий вовчище» [8], що й до сьогодні використовується науковцями як зразок побутування сюжету; «Етнографічний збірник» від Етнографічної комісії Наукового товариства ім. Т.Г. Шевченка, що видавався у Львові упродовж 1895-1916 рр. публікував цілі рукописні збірники народних казок та казкознавчі праці. Саме тут було видано, упорядковані І. Франком, «Галицькі народні казки», зібрані О. Роздольським в Берліні Бродського повіту (25 казок). Удосконалюючи та осучаснюючи структуру видання, до збірника вчений додав примітки із паралелями до інших казкових сюжетів [2]. А в сьомому томі цього ж збірника (1899) – ще 51 казка (серед них сюжети «Подорож до сонця», «Молодильна вода», «Дівчина між сиротами», «Березовабій, мудрий кінь і золоте перо», «Христова похресниця, дурень і біда»). За словами І. Франка, як редактора збірок, непересічне значення їх полягало у першості публікування таких значних за обсягом книг української прози в Галичині.

У своїх статтях («Національний колорит у казках Бодяньського», «Передмова до збірника казок О. Роздольського», «Пісні та казки про Правду і Неправду» та ін.) І. Франко продемонстрував глибоке розуміння народної казки як відображення реального буття, психології, моральних та естетичних принципів українців. Він проаналізував соціально-історичний ґрунт казкового епосу, розкрив його міжслов'янську ідейно-художню специфіку [17, с. 183–184; 21, с. 449–456]. З-поміж жанрів малої прози, казки про тварин І. Франко вважав могутнім дидактичним засобом у навчанні та вихованні підростаючого покоління. Узявши від казкової ідейно-художньої структури головне – ідею гуманізму, непереможності правди і добра, найяскравіші засоби зображення драматичного стану героїв, традиційні мотиви й естетичні принципи, вчений майстерно відшліфував народні казки Західної України, підпорядкувавши загальноприйнятим педагогічним принципам (як приклад, казки «Фарбований Лис», «Лис Микита», збірка народних казок-байок у літературних переспівах «Коли ще звірі говорили»).

Серед казкознавчих статей І. Франка варто згадати: «Карпаторуська література ХVІІ-ХVІІІ віків» [14], із ґрунтовним вивченням казкового матеріалу; «Дві школи у фольклористиці» (1895), із критичною оцінкою польських представників антропологічної школи (статті Г. Бігеляйзена та В. Бугеля), що умовно сприймали народну творчість як природний процес, «згори призначаючи такі речі, як казки, новели, вірування та виображення людові, витворами в кожному краю самостійними, незалежними від історичного розвитку народу, невідлучними проявами людської природи, так як які-небудь функції фізіологічні, що відразу ставити себе поза границями науки індуктивної та аналітичної. Поклик на відносини культурні і економічні, котрі буцімто укладаються в різних далеких від себе сторонах аналогічно, є так само фальшивий бо ми не знаємо народу, у котрого би відносини культурні і економічні уклалися незалежно від впливів других народів» [20, с. 423]; працю «Найновіші поради в народознавстві» [26], де вчений критикує натурально-лінгвістич-

ну теорію міфів і висловлює власний погляд, обґрунтований, переважно, на Лянгових працях; «Коментарі до казки «Жених-мрець» [16], що сюжетно має досить строкату палітру в українській традиції. Поряд з цим, на сторінках ЗНТШ І. Франко публікував власні записи народних казок під скромною рубрикою – «Із уст народу» [13]. Також, долучився вчений і до критерій записування казкових нарративів, уклавши «Квєстїонар для збирання місцевих переказів» [15].

Системність у дослідженні джерел збагачення української фольклорної традиції, як наукове кредо І. Франка, стає основою для проведення закритих студій, побудованих на аналізі власного матеріалу, та залученні до експериментів широких пластів уснословесних творів інших народів, з метою демонстрації національної своєрідності фольклору, з'ясуванні природи складників цих явищ. Теоретичну модель культурно-історичної школи бачимо у багатьох працях вченого: «Старинна романско-германска новела в устах руського народу» (1883) [22], «Pověst o Přemyslově a pověsti o kvetousi holi» (1895) [25] (про мотив розцвітання сухої палиці), «Najnowsze prady w ludoznawstwie» (1895) [26] (критика натурально-лінгвістичної теорії міфів); «Причинки до історії руської літератури XVIII віку» [18], «Sagen und Märchen der Südslaven in ihrem Verhältnis zu der Sagen und Märchen der Übrigen indogermanischen Völkergruppen, von Dr. Friedrich S.Krauss» [27], «Національний колорит у казках Бодянського» [21], «Фольклорні праці д-ра Ченька Зібрта» [19], «А.Н. Пыпин. История русской литературы» [11], «Етнологія та історія літератури» [12], «Передмова до збірки «Коли ще звірі говорили» та ін., що свідчить про суголосність його особистих міркувань і поглядів із науковим пафосом доби, представленим працями як українських (окремі праці М. Драгоманова, М. Дашкевича та ін.), так і зарубіжних (І. Тена, Г. Лансона, В. Шмідта, О. Піпіна, М. Тихонравова та ін.) вчених.

Епіцентром дослідницької уваги Франка-компаративіста було окреслення комплексу оригінальних національних здобутків. За спостереженнями С. Пилипчука, саме прагнення довести активне творче начало своєї нації підштовхувало І. Франка до порівняльно-історичного методу, а часте «навернення до компаративістичної віри» деякі дослідники витлумачують як необхідний методологічний маневр, що дав змогу всебічно вивчати явище, при цьому вияскравлювати оригінальний внесок кожного народу. І. Франко намагався уникати і не вдаватися до вельми популярного наприкінці XIX століття крайнього вияву компаративізму – «впливології». Він твердо відстоював переконання, що кожен народ, якщо й запозичує якийсь мотив, тему чи сюжет, то робить це не механічно, а свідомо, переосмислюючи відповідно до власних світоглядних норм, які формувалися незалежно упродовж багатьох століть і відображали національно своєрідні інтенції. Не обмежував І. Франко порівняльний дослід самим лише з'ясуванням «літературної історії» твору. Ця межа була достатньою для міграціоністів. Науковця цікавили й інші деталі, пов'язані з різноманітними трансформаціями на шляху розвитку сюжету. При аналітичному «шуканні на чужому полі» вчений демонстрував

відточений науковий інструментарій, базований на багатогранному опрацюванні об'єкта студії. Зрештою, узагальнений погляд на методологічну тактику Франка-фольклориста дає підстави говорити про якісну, викінчену, перевірену досвідом систему оцінювання будь-якого явища [9, с. 9–10]. Обізнаність вченого у тонкощах кожної із згаданих фольклористичних шкіл була зумовлена, перш за все, бажанням вивести українську науку на вірний, перспективний шлях розвитку, а також підсумувати набутки попередників та сучасників. Його праці можуть послугуватися всі гуманітарні науки, що вказує на аналітичне вивчення І. Франком кожного культурного явища свого народу.

Класичною у нашому казкознавстві стала думка І. Франка-компаративіста, висловлена у програмній класифікації, що казки «майже всі прийшли до нас із далекої чужини, з Азії та Єгипту», легенди – «всі без виемка виплиди не нашого національного ґрунту», в «оповіданнях міфічних для питомої, праслов'янської чи праруської дохристиянської міфології знайдеться дуже небагато матеріалу» [17, с. 183–184]. Зважаючи на всеохопність типологічних досліджень вченого, суттєвими для українського казкознавства стали погляди І. Франка на міфологічну школу, за якою він визнавав хронологічну першість, визначаючи її вагомий вплив на формування й утвердження фольклористики як науки. У статті «Найновіші напрями в народознавстві» вчений підкреслював той «потужний імпульс», який дали міфологи для інтенсифікації уснословеснознавчих студій. А в рецензії «Що таке казковий мотив?» на роботи В.П. Клінгера «Казкові мотиви в історії Геродота» дослідник писав: «Ся міфологічна школа Грімів мала свого часу великий вплив і притягала до себе багатьох визначних учених, але швидко її пояснення показалися занадто монотонними та шаблонними (в силу тих обставин, що міфологи намагалися виписати формулу переходу міфу в дійсність і навпаки – С.К.), а головне, всі її операції відбувалися на ґрунті арійської праявітчизни та взагалі старовини, неприступної ніякому дослідові і ніякому контролю» [23, с. 205]. Ученого цікавив не лише процес зародження школи, а й її поступ, головні вектори аналізу, які вона випрацьовувала. Відтак дослідник систематично вивчав найпомітніші праці (студії В. Мангардта, О. Афанасьєва, Ф. Буслаєва, О. Веселовського та О. Міллера), на яких лежала виразна «печатка» міфологічної школи. У статті «Дві школи в фольклористиці» І. Франко оцінив практичність антропологічної методи вивчення фольклорного нарративу, а у підсумку «змушений додати»: «Все сказане досі про т.зв. антропологічну школу не має на цілі відмовити їй усякого значення в науці, а звернене було тільки против апріорному і догматичному прикладуванню її методи до явищ, котрі вимагають іншого трактування. В певних границях, поступаючи індуктивно і критично, школа ся має повне наукове значення і великі заслуги; досить буде сказати, що до її основателів належать такі корифеї сучасної науки, як Морган, Тайлор, Спенсер, Леббок і др. Та тільки ті вчені поступали індуктивно, обертали свій дослід головню на племена нецивілізовані та дикі, а, ствердивши у них більше або менше загальні певні звичаї, приви-

чки, погляди, вірування та встанови, зближували з ними аналогічні явища в житті цивілізованих народів, котрі назвали цивілізаційними пережитками (survivals), переносячи сей дарвінівський термін в сферу історії цивілізації» [20, с. 423].

Натомість, всебічне обґрунтування спостерігаємо у працях І. Франка стосовно культурно-історичної школи. Вже починаючи з вислову самого вченого про цей напрям: «Уловити загальну фізіономію духовного життя епохи» [9, с. 11]. Якщо інші школи цікавили І. Франка лише як предмет для поглибленого аналізу і науковець послуговувався методологією кожної з них у разі необхідності, то положення культурно-історичної школи учений намагався використовувати на повну потужність, тим паче, що був переконаний у дієвості обраної стратегії. Виступаючи проти «надмірного поспіху в тлумаченнях», «ненаукового підтягання фактів до теорій» (що було властиве міфологічній школі), І. Франко говорить про засади культурно-історичної школи, яка «радить застосовувати метод скоріше ретрогресивний, ніж апріорний, тобто дослідити передусім ті частини традиційної літератури, які відносяться до епох менш віддалених, починаючи від найсвіжіших, досліджувати їх у такий самий спосіб і з застосуванням тих самих засобів історичної критики, якими ми досліджуємо історичні документи і явища писемної літератури, художньої. Так посуваючись назад, від явищ ближчих до дальших, від певніших до менш певних і не забуваючи ані на мить тієї засади, що цивілізація є справою міжнародною, є продуктом діяльності всіх віків і багатьох народів, які в різний спосіб контактували між собою, а отже, продукти духовні є в значній мірі витвором цієї діяльності і відлунням цих взаємин, ми можемо з часом сягнути і в сивину передісторії з більшою, ніж нині, надією дійти до якихось певних результатів» [12, с. 279–280].

Сучасний франкознавець С. Пилипчук, пропонуючи провести демаркаційну лінію між міграційною та компаративістичною школами, зазначає, що адептів міграційної школи передусім цікавило вихідне джерело певного сюжету, теми, ідеї, мотиву та можливі шляхи їхньої міграції, а для прихильників компаративістичної школи першочерговим стало питання синтезу «чужого і свого добра» у фольклорній традиції, збагнення дієвих критеріїв апшерцепції генетично чужих елементів на національному ґрунті, окреслення етапів їх проникнення в духовну культуру етносу-реципієнта. Типологічний підхід до вивчення культурних феноменів загалом став інтегральною частиною усього фольклористичного доробку І. Франка («Старинна романсько-германська новела в устах руського народу», «Фольклорні праці д-ра Ченька Зібрта», «Жидівська війна», «Пісня про правду і неправду» та ін.), однак про-

відну, основоположну функцію вони відігравали не завжди, частіше виконуючи роль допоміжного компонента, використання якого необхідне для стереометричної оцінки предмета студії.

Позитивістська стадія вивчення фольклору особливо яскраво відображена у працях І. Франка та М. Драгоманова, котрі писали українською науковою мовою. Проте обидва вчені, сповідуючи ідеї поступу, розвою, віддали данину різним теоріям і методам, підпорядкованим об'єктивному науковому пізнанню явищ усної народної традиційної культури не лише в різноманітних зв'язках (проблем «національне та інтернаціональне», «фольклор і обряд», «фольклор і міф», «фольклор і ритуал», «фольклор і література» тощо), але й у саморозвитку, в еволюції, трансформації жанрів, динаміці, своєрідному «внутрішньому» і «зовнішньому» рухові як окремих зразків, так і всього масиву. А це відповідно й передбачало вивчення таких проблем, як хронологізація, класифікація та систематизація, конкретно-історична наповненість творів, художньо-естетична вартість (гармонійність), жанрова специфіка, стиль, структура, форма, ритміка твору тощо [6, с. 256–258]. Стосовно ж казкознавства, як однієї з гілок фольклористики, додамо, що навіть епізодичне звернення І. Франка до студії над народними казками, у підсумку, становить великий масив огляду казкових сюжетів (зокрема, це казки про тварин та соціально-побутові). Висловлені вченим думки підкріплені не лише історичним фактажем міжнародного рівня, а й теоретичним заповненням лагун у вітчизняній фольклористиці. Саме це є неоціненним спадком та потребою постійної популяризації через академічні видання.

Висновки. З огляду на все зазначене вище, зазначимо, що казкознавчі праці І. Франка охоплюють різні способи роботи з текстом казки. Вони долучилися до методології вивчення жанру народної епіки та розкрили перед дослідниками минулого і нинішнього століття невичерпну тематику пошуку міфологічного мотиву казки та її історичну батьківщину. Особливе ставлення вченого до народної казки, її інформаційна значимість у духовному вимірі, сприяли формуванню філософії казки та розвитку наукових шкіл. Культурно-історична школа найширше представлена у казкознавчих розвідках вченого. Проте, запропонований І. Франком компаративістський підхід до проблеми побутування та поширення казкових сюжетів та мотивів використовується і сучасними казкознавцями. Відкритими для дослідження лишаються погляди вченого на народну та літературну казку. Незважаючи на множину статей і монографій з цього питання, аналіз праць І. Франка, їх нове прочитання дає перспективи для подальшого розвитку українського казкознавства, а саме методології.

Список літератури:

1. Верхратський І. Про говор Долівський. *Збірник Наукового товариства імені Т.Г. Шевченка у Львові*. 1900. Т. XXXV-XXXVI. С. 81, 82, 85–87, 91–93.
2. Галицькі народні казки. В Берліні повіту Бродського із уст народу списав Осип Роздольський; впорядкував і порівняння додав І. Франко. *Етнографічний збірник*. Львів. Т. 1. 1895. 120 с.; Т. 4. 1899.
3. Гарасим Я. Культурно-історична школа в українській фольклористиці. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 1999. 140 с.
4. Гнатюк В. Русини Пряшівської епархії і їх говори. *ЗНТШ*. 1900. Т. XXXV-XXXVI. С. 1–70.
5. Денисюк І. Невичерпність атома / Упоряд. та передм. Т. Пастуха (Серія «Франкознавчі студії»). Вип. 2. Львів, 2001. С. 183.

6. Дмитренко М.К. Українська фольклористика другої половини XIX століття: школи, постаті, проблеми. Київ : «Сталь», 2004. 383 с.
7. Івановська О.П. Український фольклор: семантика і прагматика традиційних смислів. Підручник. Київ : Експрес-Поліграф, 2012. 336 с.
8. Колесса Ф. Старий вовчище (народна казка). *Народъ*. 1890. № 12. С. 185.
9. Пилипчук С. Фольклористичні концепції Івана Франка: методологія, генологія : дис. ... док. філол. наук : 10.01.07 – Фольклористика. Київ, 2014. С. 9–10.
10. Пилипчук С. Фольклористична концептосфера Івана Франка. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2014. 466 с.
11. Франко І. А.Н. Пыпин. История русской литературы. Збірник творів у 50-ти томах. Т. 31. С. 335–352.
12. Франко І. Етнологія та історія літератури. Зібрання творів у 50-ти томах. Київ : Наукова думка, 1978. Т. 29. С. 279–280.
13. Франко І. Из уст народа / Впорядкував І. Франко. *Життя і Слово*. 1895. Т. III. С. 46–76, 215–236, 369–386; Т. IV. С. 91–101, 172–189, 346–367; Рецензія В. Гнатюка. *ЗНТШ*. 1896. Т. XIII. С. 41–42.
14. Франко І. Карпаторуська література 17-18 віків. *ЗНТШ*. 1900. Т. XXXVII. С. 1–91; Т. XXXVIII. С. 1–160.
15. Франко І. Квестіонар для збирання місцевих переказів. *Хроніка ЗНТШ*. 1907. Ч. 32. Вип. 4. С. 16–23.
16. Франко І. Коментарі до казки «Жених-мрець». *Життя і Слово*. Кн. 5. Львів. 1895. С. 178.
17. Франко І. Передмова до «Галицьких народних казок». Вибрані статті про народну творчість. Київ, 1955. С. 183–184.
18. Франко І. Причинки до історії руської літератури XVIII віку. Зб. творів у 50-ти томах. Т. 27. Київ : Наукова думка, 1980. С. 16–22.
19. Франко І. Фольклорні праці д-ра Ченька Зібрта. Зб. творів у 50-ти томах. Т. 29. Київ : Наукова думка, 1981. С. 258–270.
20. Франко І. Дві школи у фольклористиці. Зб. творів у 50-ти томах. Т. 29. Київ : Наукова думка, 1981. С. 423.
21. Франко І. Національний колорит у казках Бодяньського. Зб. творів у 50-ти томах. Київ : Наукова думка, 1985. Т. 34. С. 449–456.
22. Франко Іван. Старинна романско-германска новеля въ устахъ руского народа. *Зоря*. 1883. № 2. С. 27–30; № 3. С. 45–47.
23. Франко Іван. Що таке казковий мотив? Вибрані статті про народну творчість. Київ. 1955. С. 205.
24. Krauss F.S. Sagen und Märchen der Südslaven in ihrem Verhältnis zu den Sagen und Märchen der übrigen indogermanischen Völkergruppen. Leipzig. W. Friedrich. 1883. 479 p.
25. Franko Iv. Pověst o Přemyslově a pověsti o kvetousi holi. *Český Lid*. 1895. IV.
26. Franko Iwan, dr. Najnowsze prady w ludoznawstwie. *Lud*. 1895. I. zes. I. s. 4–16.
27. Franko Iv. Sagen und Märchen der Südslaven in ihrem Verhältnis zu der Sagen und Märchen der Übrigen indogermanischen Völkergruppen, von Dr. Friedrich S. Krauss. Збірник творів у 50-ти томах. Київ : Наукова думка, 1980. Т. 27. С. 285–288.

References:

1. Verkhratskyi I. (1900). Pro hovor Dolivskyi [About Dolevsky's talk]. *ZNTSh*, vol. XXXV-XXXVI, pp. 81, 82, 85–87, 91–93.
2. Franko I. vporiadkuvav i porivniannia dodav (1895). *Halytski narodni kazky*. V Berlini povitu Brodskoho iz ust narodu spysav Osyp Rozdolskyi [Galician folk tales. In Berlin, the district of Brodsky from the mouth of the people was written by Osip Rosdolsky]. *Etnohrafichni zbirnyk*. Lviv. Vol. 1.; (1899). Vol. 4.
3. Harasym Ya. (1999). Kulturno-istorychna shkola v ukrainiskii folklorystytsi [Cultural-historical school in Ukrainian folklore]. Lviv : LNU imeni Ivana Franka.
4. Hnatiuk V. (1900). Rusyny Priashivskoi yeparkhii i yikh hovory [Rusyns of the diocese of Presov and speak them]. *ZNTSh*, vol. XXXV-XXXVI, pp. 1–70.
5. Denysiuk I. (2001). Nevycherpnist atoma [Inexhaustible atom]. *Uporiad. ta peredm. T. Pastukha*. Lviv.
6. Dmytrenko M.K. (2004). *Ukrainska folklorystyka druhoi polovyny XIX stolittia: shkoly, postati, problemy* [Ukrainian folklore studies of the nineteenth century: schools, figures, problems]. Kyiv : Stal.
7. Ivanovska O.P. (2012). *Ukrainskyi folklor: semantyka i prahmatyka tradytsiinykh smysliv* [Ukrainian folklore: semantics and pragmatics of traditional meanings]. *Pidruchnyk*. Kyiv : Ekspres-Polihraf.
8. Kolessa F. (1890). *Staryi vovchyshe (narodna kazka)* [Old wolf (folk tale)]. *Narodъ*, no. 12, p. 185.
9. Pylypchuk S. (2014). *Folklorystychni kontseptsii Ivana Franka: metodolohiia, henolohiia* [Ivan Franko's folklore concepts: methodology, genology] : dys. ... dok. filol. nauk : 10.01.07 – Folklorystyka. Kyiv.
10. Pylypchuk S. (2014). *Folklorystychna kontseptosfera Ivana Franka* [Folklore Concepts of Ivan Franko]. Lviv : LNU imeni Ivana Franka.
11. Franko I. (1981). A.N. Pypyn. *Ystoryia russkoi lyteratury* [A.N. Pypin. History of Russian Literature]. Franko I. *Zbirnyk tvoriv u 50-ty tomakh*. Kyiv : Naukova dumka, Vol. 31, pp. 335–352.
12. Franko I. (1978). *Etnolohiia ta istoriia literatury* [Etnology and the history of literature]. Franko I. *Zibrannia tvoriv u 50-ty tomakh*. Kyiv : Naukova dumka, Vol. 29, pp. 279–280.
13. Franko I. (1895). *Из уст народа* [From the mouth of the people]. *Vporiadkuvav I. Franko. ZhiS*. Vol. III, pp. 46–76, 215–236, 369–386; Vol. IV, pp. 91–101, 172–189, 346–367. *Retsenziia V.Hnatiuka. ZNTSh*, Vol. XIII, pp. 41–42.
14. Franko I. (1900). *Karpatoruska literatura 17-18 vikiv* [Karpatorean literature of the 17th-18th centuries]. *ZNTSh*. Vol. XXXVII, pp. 1–91; Vol. XXXVIII, pp. 1–160.
15. Franko I. (1907). *Kvestionar dlia zbyrannia mistsevykh perekaziv* [Questionary for collecting local money transfers]. *Khronika NNTSh*. Ch. 32, Vyp. 4, pp. 16–23.
16. Franko I. (1895). *Komentari do kazky «Zhenykh-mrets»* [Comments on the fairy tale “Bride-dream”]. *ZhiS*, Kn. 5, Lviv, p. 178.
17. Franko I. (1955). *Peredmova do «Halytskykh narodnykh kazok»* [Preface to “Galician folk tales”]. *Vybrani statti pro narodnu tvorchist*. Kyiv, pp. 183–184.
18. Franko I. (1980). *Prychynky do istorii ruskoj literatury KhVIII viku* [Advances in the history of Russian literature of the 18th century]. *Zb. tvoriv u 50-ty tomakh*. Vol. 27. Kyiv : Naukova dumka, pp. 16–22.
19. Franko I. (1978). *Folklorni pratsi d-ra Chenka Zibrta* [Folklore works by Dr. Chenko Zibrta]. *Zb. tvoriv u 50-ty tomakh*. Vol. 29, pp. 258–270.

20. Franko I. (1978). Dvi shkoly u folklorystytsi [Two schools in folklore]. Zb. tvoriv u 50-ty tomakh. Vol. 29. Kyiv : Naukova dumka, p. 423.
21. Franko I. (1983). Natsionalnyi koloryt u kazkakh Bodiaskoho [National coloring in Bodiasky's tales]. Zb. tvoriv u 50-ty tomakh. Vol. 34, pp. 449–456.
22. Franko Ivan (1883). Starynna romansko-hermanska novelia vъ ustakhъ ruskoho naroda [Ancient Romanesque-Germanic novel in the mouths of the Russian people]. Zoria, no. 2 , pp. 27–30, no. 3, pp. 45–47.
23. Franko Ivan (1955). Shcho take kazkovyi motyv? [Whot is a fabulous motive]. Vybrani statti pro narodnu tvorchist. Kyiv, p. 205.
24. Krauss F.S. (1883). Sagen und Märchen der Südslaven in ihrem Verhältnis zu den Sagen und Märchen der übrigen indogermanischen Völkergruppen. Leipzig, W. Friedrich.
25. Franko Iv. (1895). Pověst o Přemyslově a pověsti o kvetousi holi. Český Lid, Vol. IV.
26. Franko Iwan, dr. (1895). Najnowsze prady w ludoznawstwie. Lud, Vol. I, zes. I, pp. 4–16.
27. Franko Iv. (1980). Sagen und Märchen der Südslaven in ihrem Verhältnis zu der Sagen und Märchen der Übrigen indogermanischen Völkergruppen, von Dr. Friedrich S. Krauss. Zb. tvoriv u 50-ty tomakh. Kyiv : Naukova dumka, Vol. 27. pp. 285–288.